

Jak transparentní je právě vyhlášené dotační řízení pro činohru?

V listopadu 2013 vydalo občanské sdružení Oživení žebříček transparentnosti a kvality dotačního procesu ve 13 statutárních městech České republiky. Ústí nad Labem skončilo právě v oblasti transparentnosti na nelichotivém 11.místě, tedy třetí od konce. I na tuto skutečnost se nejspíš odvolával radní Eichler v jednom ze svých vyjádření k současné situaci kolem Činoherního studia. Abychom pochopili, co znamená z hlediska pravidel dotačních řízení pojem „*transparentnost*“, stačí se podívat do hodnotících kritérií, ze kterých žebříček Oživení vycházel.

Transparentnost předpokládá přehlednost a předvídatelnost

O vyhlášení dotačního řízení se dozvíme na hlavní stránce města, vyhledat další formuláře a podmínky pro poskytování je již mírně komplikované, ale těm, co se na stránkách města vyznají, se to nakonec podaří. Neexistuje jedno místo, kde by byly informace o možných dotačních příležitostech pěkně pohromadě, informace o vyhlášení dotačního řízení neprochází ani přes elektronickou úřední desku.

Co je jedním z kritérií transparentního rozhodování, je jeho předvídatelnost. Žadatel o dotaci by měl předem vědět, jak jsou pravidla nastavena, co musí splnit, zda vůbec může žádat a především v jakém čase. A právě zde je první zakopaný pes. Na stránkách města žádný harmonogram dotačních výzev nenaleznete. Samozřejmě, že u dlouhodobě fungujících programů už existuje legitimní očekávání, že výzva bude zveřejněna zhruba ve stejnou dobu, co v předchozím roce. Pokud ale systém funguje určitým způsobem, jak tomu bylo v případě ČS, a aniž by poskytovatel dotace s dotovanými subjekty předem komunikoval, pravidla zásadním způsobem změnil a nechá je dojít do situace, kdy tento nemá na provoz, je tato situace nejen netransparentní, ale také velmi nefér, zvláště pokud se jedná o organizaci, kterou si město samo založilo. Samozřejmě, že svůj díl viny zde má i současný ředitel ČS Čepek, který měl v situaci, kdy nebyly zajištěny finance na provoz, přiměřeně komunikovat s poskytovatelem dotace, popř. činit kroky k zastavení činnosti divadla bez toho, aby se dostalo do ztráty. Chod divadla se totiž jen těžko zastaví ze dne na den – je potřeba vypořádat právní vztahy se zaměstnanci, vypořádat majetkové závazky apod. V dnešní době bohužel nelze žít v iluzi, že co platilo loni, bude stejně i letos, přestože tomu všechny indicie nasvědčovaly. Zároveň je nutno podotknout, že systém každoročního výběrového procesu je v našich podmínkách sice obvyklý, pro dlouhodobě fungující organizace ale není příliš optimální, neboť se takto jen velmi těžko stanovují nějaké dlouhodobé cíle fungování organizace a každoroční existenční nejistota na motivaci nepřidává.

Transparentnost znamená jasně nastavená pravidla a informační otevřenost

Co se týká samotných pravidel dotačního řízení, město již má standardně připravené formuláře pro dotační tituly a také všeobecné **podmínky jsou pro všechny žadatele stejné** – je jasné, jaký typ subjektu se může přihlásit, že musí mít vypořádané závazky s veřejnými institucemi apod. Co toto dotační řízení odlišuje od jiných dotačních řízení vyhlášených městem, je dokument s názvem Dodatek č. 1 k Zásadám pro poskytování účelových dotací z rozpočtu měst Ústí nad Labem v oblasti kultury, který pouze ukazuje, že podmínky dotačního řízení nejsou nastaveny všem žadatelům stejně, a to ani v oblasti kultury. Dodatek mj. stanovuje minimální výstupy, které musí příjemce dotace

garantovat – což je 120 představení studiové formy za rok 2014 a 32 představení na velké scéně v období od 1.7. do 31.12.2014.

Stanovení závazných indikátorů je určitě inovativním prvkem v grantovém systému města a výborným posunem vpřed. Dosud žadatelé o dotaci nebyli přímo vázáni měřitelnými výstupy – u jednorázových akcí by samozřejmě její nekonání bylo v rozporu s účelem použití dotace, pokud se ovšem jednalo o dotaci na delší období – ať už šlo o vícedenní festival nebo celoroční činnost mládežnického klubu, neměl poskytovatel dotace kontrolu nad tím, zda se z původně avizovaných 10 představení uskuteční pouze pět, či zda se dětský oddíl za rok sejde 3x a zúčastní se jedné oborové soutěže, přestože žádal o podporu intenzivní celoroční činnosti. Zároveň zde ale chybí druhá část indikátorů – a nejen kultura má být pro lidi – poskytovatel dotace nestanovuje, jak širokou cílovou skupinu má projekt zasáhnout, jaká má být minimální návštěvnost, nebo v případě spolkových aktivit – kolik dětí má spolek umělecky či sportovně vychovávat, u sociálních služeb kolik uživatelů získá nabízenou pomoc. Zdá se vám to kruté? Vždyť město negarantuje, že o co si kdo zažádá, to také dle svých potřeb dostane.

Takto pevně stanovené indikátory jsou obvyklé např. u evropských projektů nebo projektů vyhlášených prostřednictvím veřejných zakázek (zpravidla víceletých), kde je předpokládán jen nízký podíl prostředků z jiných zdrojů, v případě poskytování nižších částek se zase poskytovatel s příjemcem dotace např. může dohodnout na snížení indikátorů úměrně k výši přiznané dotace. Co lze ovšem jen těžko kvantitativně vyjádřit je kvalita služby, která se v tomto systému trochu vytrácí a zrovna na tvůrčí činnost lze těžko aplikovat nějaké všeobecně platné standardy. Použití pevných indikátorů má tedy svá úskalí a nejspíš proto ho ani město Ústí nad Labem ve svém dotačním systému jinak nepoužívá.

Pokud v kritériích transparentnosti dotačního systému trochu přeskáčeme, dojdeme k požadavku na zveřejnění vzorové dotační smlouvy. Tento požadavek se totiž velmi blízce dotýká samotných pravidel dotačního řízení, kde město v podmínkách pro poskytnutí dotace sice na příjemce klade různé požadavky, nejsou ale např. zveřejněny sankční podmínky při nesplnění těchto požadavků a další okolnosti, které žadatelé o dotaci zpravidla zvažují, když se o peníze chtějí ucházet. Pokud Činoherní studio odehraje o jedno představení méně, jak vysoká bude sankce? Může dojít až k odebrání celé dotace? Nebo se nestane vůbec nic? Pokud bude ČS během realizace projektu potřebovat opravit klimatizaci a ušetří na kostýmech, může peníze flexibilně přesunout, nebo bude muset žádat zastupitelstvo města a diváci se budou mezitím v hledišti potit? Tím, že město nezveřejňuje ani vzorové, ani podepsané smlouvy, **příjemce dotace si nemůže ověřit, zda má stejné podmínky, jako ostatní příjemci dotací z rozpočtu města.** Pokud již jde o peníze, výzva ani neuvádí, kdy může podpořený subjekt očekávat peníze na svém účtu, ani další platební podmínky (např. zda se bude jednat o jednorázovou platbu nebo několik splátek). Podobně nejasné smluvní podmínky jsou v případě kontroly projektu, kde díky nejasnému znění může jít o praktiky v rozpětí od pečlivých kontrolních mechanismů až po úřední šikanu. Mimochodem jsem se dosud nesešla s tím, že by při kontrole realizace projektu ze strany kontrolního orgánu byli účastní politici nebo členové kulturní komise.

Transparentnost musí existovat ve všech fázích dotačního řízení

Pokud se tedy subjekt i přes tyto různé nedostatky rozhodne podat žádost o dotaci, zajisté ho bude zajímat, jaký bude mechanismus hodnocení projektu – kdo bude projekt hodnotit a podle jakých

kritérií - s ohledem na objektivitu hodnocení. Město se v tomto bodu snaží uchlácholit jakousi „nezávislou grantovou komisí“ – ale míra její nezávislosti není nikde garantovaná. Bude ji snad jmenovat ministerstvo kultury? A pomůže to?

Ani kritéria hodnocení žádostí nejsou přesně specifikována, natož váha jednotlivých kritérií na celkovém hodnocení. Pokud by hodnocené oblasti odpovídaly částem projektu popsáním v bodu 2.3 Dodatku k Zásadám, není jasné, zda bude komise pouze hodnotit, jestli žadatel tyto přílohy dodal, splňují-li nějaké minimální odborné standardy, nebo budou hodnotit jejich kvalitu, či se zaměří na jediný měřitelný údaj v kritériích uvedený. Bude mít vyšší preferenci kvalitnější dramaturgický plán, ten, jehož koncepce se nejvíce shoduje s koncepcí města (jakou?), ten, kdo požádá o méně peněz, nebo ten, kdo za stejnou částku vyrobí větší počet představení? A přidělí, v případě žádosti více subjektů, zastupitelstvo dotaci pouze nejlepšímu ze žadatelů, nebo každému trochu? A v tuto chvíli jsme zpátky u indikátorů a celkového načasování tohoto dotačního řízení. A smutné skutečnosti, že žadatel se ani nemá šanci dozvědět, v čem byl jeho projekt špatný a proč požadovanou dotaci nedostal, na dotaci přece „není právní nárok“ a „důvody neposkytnutí grantu se jednotlivých uchazečům nesdělují.“

Dobrý směr, špatné provedení

Pokus města Ústí nad Labem o větší transparentnost bychom měli zajisté přivítat. Především požadavek zavedení měřitelných indikátorů by měl být rozšířen také na další oblasti finanční podpory z městské pokladny. Přesto zde velmi chybí koncepční přístup. Pokud bychom neměli vycházet pouze z dokumentů k dotačnímu řízení, ale i z vyjádření veřejných představitelů města v „kauze Činoherního studia“, je toto dotační řízení pod rouškou transparentnosti již předem šité na míru jednomu subjektu, tedy spíše se radní tento subjekt snaží zahnat do šatů, které on nosit nechce a možná ani neumí. A v tom je ta past.

Nelze popřít, že podpora kultury je záležitostí samosprávy, která má právo určovat kulturní politiku města. Městu ovšem kulturní koncepce zcela chybí a pokus oživit „velkou scénu“ činohrou nevychází z žádných předchozích proklamací, programů vládnoucích politických stran, ani nějaké širší diskuse s občany města. Pojdme proto nejprve diskutovat o tom, zda na velké scéně činohru hrát, v jakém množství, v jakém profilu a kde na to vzít. A nerozbíjejme kvůli tomu fungující divadelní scénu, která, jak je patrné nejen z posledních měsíců její činnosti, svou optimální formu našla a má nezastupitelnou roli v životě tohoto města.

Autor: Mgr. Tereza Silbernaglová – projektový manažer, administrátor dotačních programů, předsedkyně občanského sdružení usti.nl

Odkazy:

<http://www.bezkorupce.cz/statutarni-mesta-dotace-2012/>

<http://www.usti-nad-labem.cz/cz/ostatni/rychla-orientace/formulare-ke-stazeni.html#omossk>